

ความคาดหวังของเกษตรกรต่อการขับเคลื่อนนโยบายด้านการบริหารจัดการ
แหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร ในพื้นที่ อำเภอกุสุมาลย์
จังหวัดสกลนคร

FARMERS' EXPECTATIONS TOWARDS THE POLICY DRIVE ON
WATER RESOURCE MANAGEMENT FOR FOOD SECURITY IN
KUSUMAN DISTRICT, SAKON NAKHON

ปิยะณัฐ ชัชวาลย์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ความคาดหวังของเกษตรกรต่อการขับเคลื่อนนโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร ในพื้นที่ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคาดหวังต่อการขับเคลื่อนนโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร เพื่อสำรวจแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร จากมุมมองของเกษตรกร และเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังของเกษตรกรกับแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร ในพื้นที่ อ.กุสุมาลย์ จ.สกลนคร โดยกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาครั้งนี้คือ เกษตรกร ที่อยู่ในโครงการ “ชุมชนชาวบ่อ” การพัฒนาสระน้ำเพื่อการเกษตร (Farm Ponds) ในไผ่ไร่ เพื่อผลิตอาหารและสร้างรายได้ของเกษตรกร ตามพระราชดำริของ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จำนวน 118 คน โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และวิเคราะห์ผลด้วยโปรแกรมทางสถิติ SPSS ด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จำนวน 3 คน

ผลการศึกษา ความคาดหวังในนโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคง ทางอาหารช่วยเหลือ ส่งผลต่อแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการบริหารจัดการ

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

แหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร ในพื้นที่ อ.กุสุมาลย์ จ.สกลนคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ส่วนผลการสัมภาษณ์ พบว่า เกษตรกรต้องการมีแหล่งน้ำให้เพียงพอในการใช้อุปโภคบริโภคในการทำเกษตรและสำรองไว้ใช้ ในยามที่ฝนทิ้งช่วงในฤดูแล้ง เพื่อผลิตอาหารและเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว

คำสำคัญ : ความคาดหวัง, การขับเคลื่อนนโยบาย, การบริหารจัดการแหล่งน้ำ, ความมั่นคงทางอาหาร

ABSTRACT

This research studied farmers' expectations towards water resource management policy driving for food security in Kusuman district, Sakon Nakhon. The objectives of this study are to study the expectation of water resource management policy driving to create food security and explore ways to drive policy on water resources management to create food security from the perspective of farmers and find the correlation between farmers' expectations and guidelines for driving policy on water resource management to build food security in Kusuman Sakon Nakhon. A sample of 118 people was used. The sample group was farmers who participated in the pond community project, the development of ponds for farming in the fields to produce food and generate income for farmers of the Department of Land Development. The questionnaire used to collect data was quantitative. The results were analyzed by the statistical program SPSS with frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. There were 3 key informants in an in-depth interview

The result revealed that expectations for water resources management policies to create food security are as follow: there was a statistically significant effect on the guidelines for driving water resource management policies to build food security in Kusuman District, Sakon Nakhon at 0.001 level. The interview results found that farmers need to have sufficient water sources for their agricultural uses and reserves for use in times of drought to produce food and increase family income.

Keywords: expectations, policy driving, water resources management, food security

บทนำ

ความมั่นคงทางอาหาร เป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ กล่าวคือ เป็นสถานะที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสในการเข้าถึงอาหารที่เหมาะสมกับตนเอง มีปริมาณอาหารเพียงพอสำหรับการบริโภค มีความสามารถที่จะเข้าถึงอาหารได้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะด้วยความสามารถทางกายภาพหรือเศรษฐกิจ อีกทั้งต้องมีความปลอดภัยและความหลากหลายของประเภทอาหารมีคุณค่าทางโภชนาการต่อร่างกาย และมีเสถียรภาพทางทรัพยากรอาหาร ความมั่นคงทางอาหารจึงเป็นประเด็นที่มีผลต่อความมั่นคงของสังคมโดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา หรือในยามที่เกิดวิกฤติการณ์ ไม่ว่าจะเป็นภัยจากธรรมชาติ อาทิเช่น วิกฤติการณ์ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) ที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เกิดภัยแล้งและน้ำท่วมฉับพลันจากปริมาณการเกิดฝนที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของปริมาณและคุณภาพน้ำ ในแหล่งน้ำธรรมชาติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ความมั่นคงทางอาหาร หรือสถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรค ได้แก่ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของห่วงโซ่อาหารด้านอาหาร หรือภัยที่เกิดจากมนุษย์เอง อาทิเช่น ภัยจากสงคราม เป็นต้น ซึ่งในทุกวิกฤติการณ์ที่กล่าวมา ความมั่นคงทางอาหารถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อความอยู่รอดของมนุษย์ทั้งสิ้น

สำหรับในประเทศไทย แม้ว่าจะถูกจัดอันดับให้เป็นประเทศที่มีความมั่นคงทางอาหารอยู่ในอันดับที่ 51 ของโลก และอันดับที่ 3 ของอาเซียน จากดัชนีความมั่นคงทางอาหารโลก ประจำปี 2564 (Global Food Security Index 2021) แต่จากการศึกษาวิจัยสถานการณ์น้ำของประเทศไทย ในโครงการรายงานการวิเคราะห์สถานการณ์น้ำของประเทศไทย : ทรัพยากรน้ำกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ภายใต้ทุนวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ซึ่งได้ศึกษาข้อมูลย้อนหลังในวงรอบ 10 ปี (พ.ศ. 2549 – 2558) พบว่า สถานการณ์น้ำของประเทศไทย ที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อความมั่นคง ทางอาหารนั้น มีภาพรวมที่มีแนวโน้มเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำในหลายพื้นที่ เนื่องมาจากความต้องการน้ำที่เพิ่มมากขึ้น และความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ โดยในส่วนของปริมาณการใช้น้ำ ในภาคส่วนต่าง ๆ พบว่า ภาคเกษตรมีการใช้น้ำมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 70 ของปริมาณการใช้น้ำทั้งหมด โดยจากสถานการณ์น้ำที่เกิดการขาดแคลนและแนวโน้มที่คาดการณ์ต่อไปในอนาคต จะส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำและภาคการเกษตรที่เป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตและสร้างความมั่นคงทางอาหารในชุมชน

จากปัญหาด้านการขาดแคลนน้ำที่ได้ส่งผลกระทบต่อประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกร ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบการผลิตและความมั่นคงอาหาร จึงเป็นสาเหตุจูงใจในการศึกษาและวิเคราะห์ความคิดเห็นและความคาดหวังของเกษตรกรต่อการจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร และแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร โดยกำหนดพื้นที่ อ.กุสุมาลย์ จ.สกลนคร เป็นพื้นที่เป้าหมายในการศึกษาวิจัย ซึ่งมีประชาชนส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นพื้นที่ประสบปัญหาแล้งซ้ำซาก และเป็นพื้นที่ที่ได้มีการนำนโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างอาหารมาขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้โครงการ “ชุมชนชาวบ่อ” การพัฒนาสระน้ำเพื่อการเกษตร (Farm Ponds) ในไร่นา ตามพระราชดำริของ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งมีวัตถุประสงค์โครงการเพื่อทำการผลิตอาหารและสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยมากำหนดแนวทางและเตรียมความพร้อมในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร เพื่อตอบสนองความต้องการของเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นแนวทางในการศึกษาการขับเคลื่อนนโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารสำหรับนักศึกษา นักวิจัย หรือผู้สนใจทั่วไปต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความคาดหวังต่อการขับเคลื่อนนโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารของเกษตรกรในพื้นที่ อ.กุสุมาลย์ จ.สกลนคร
2. เพื่อสำรวจแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารในพื้นที่ อ.กุสุมาลย์ จ.สกลนคร จากมุมมองของเกษตรกร
3. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังของเกษตรกรกับแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร ในพื้นที่ อ.กุสุมาลย์ จ.สกลนคร

แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวังของเกษตรกรต่อการขับเคลื่อนนโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร ในพื้นที่

อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร เกษตรกรมีความคิดเห็นว่าย่นโยบายการบริหารจัดการแหล่งน้ำฯ มีประโยชน์ต่อเกษตรกรในเรื่องของการลดปัญหาเรื่องการขาดแหล่งกักเก็บน้ำ ช่วยบรรเทาภัยแล้ง ลดปัญหาภาวะน้ำท่วมหลากในฤดูฝน รวมทั้งช่วยเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและรายได้ เพื่อให้ครอบครัวมีความมั่นคงทางอาหารได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ โครงการส่วนพระองค์ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สำนักพระราชวัง สวนจิตรลดา (2562, น. 2-4) ได้กล่าวถึง แนวทางการพัฒนาสระน้ำเพื่อการเกษตรในไร่นา เพื่อผลิตอาหาร และสร้างรายได้ของเกษตรกร ที่ อ.กุสุมาลย์ จ.สกลนคร อันเนื่องมาจากพระราชดำริสู่ความยั่งยืน โดยมีเป้าหมายของการพัฒนา คือ แก้ไขปัญหาภาวะอาหารและโภชนาการของเกษตรกร ให้เกษตรกรสามารถทำการผลิตผลการเกษตรที่ปลอดภัย เป็นอาหารบริโภคในครัวเรือนได้พอเพียงพึ่งตนเองได้และช่วยเหลือผู้อื่นได้ ด้วยการให้ความช่วยเหลือขุดสระน้ำเพื่อการเกษตร ในไร่นาให้สามารถใช้น้ำทำการผลิตอาหารเกษตรได้หลากหลาย เลี้ยงครอบครัวได้พอเพียง พร้อมทั้งการร่วมมือกันสร้างชุมชนให้มีความมั่นคง และปลอดภัยทางอาหารที่จะนำไปสู่การพัฒนาอาหารและโภชนาการของครัวเรือน และชุมชนให้ดีขึ้น เท่าเทียมถ้วนหน้าอย่างยั่งยืน และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อรรถญา ฤกษ์ก่อทัย และวิญญู สุमितสุวรรณ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านโด้ อำเภอยะนิง จังหวัดขอนแก่น วิมลพัชร ประเสริฐศักดิ์ (2558, น. 157-158) ได้ศึกษาเรื่อง ความมั่นคงทางอาหาร : จากพัฒนา การเกษตรสู่เศรษฐกิจพอเพียง พนิด ใหม่ประสิทธิกุล (2559, น. 51-52) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการน้ำเชิงบูรณาการบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนรอบกว๊านพะเยา จังหวัดพะเยา และแมน ปุโรทกานนท์ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง นโยบายน้ำในช่วงเปลี่ยนผ่าน ดังนั้นจึงได้นำมาเป็นหลักการสนับสนุนกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้

สมมติฐานของการวิจัย

ความคาดหวังของเกษตรกรส่งผลต่อแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร ในพื้นที่ อ.กุสุมาลย์ จ.สกลนคร

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและพื้นที่ ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ เกษตรกรที่อยู่ในโครงการ “ชุมชนชาวบ่อ” การพัฒนาสระน้ำเพื่อการเกษตร (Farm Ponds) ในไร่นา เพื่อผลิตอาหาร

และสร้างรายได้ของเกษตรกร ของกรมพัฒนาที่ดินจำนวน 118 ราย ในพื้นที่ ตำบลนาโพธิ์ ตำบลโพธิ์ไพศาล และ ตำบลกุสุมาลย์ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร คิดเป็นร้อยละ 100 ของประชากรที่ร่วมโครงการ และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้บริหารภาครัฐที่เป็นผู้กำหนดนโยบาย และนำนโยบายไปขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักสารสนเทศเพื่อการพัฒนาที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน (ผู้แทนอธิบดี กรมพัฒนาที่ดิน), ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดิน เขต 5 และ ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินสกลนคร

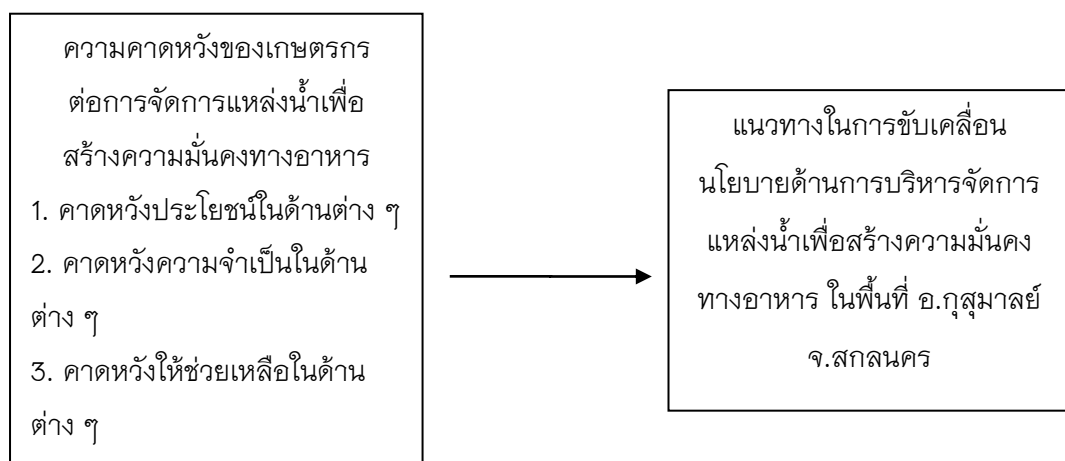
2. ขอบเขตเนื้อหา ได้แก่ 1) ศึกษาความคิดเห็นและความคาดหวังของเกษตรกรต่อการจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร 2) ศึกษาแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร ในพื้นที่ อ.กุสุมาลย์ จ.สกลนคร

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา วิจัยโดยรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม – กุมภาพันธ์ 2565

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

วิธีการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเลือกประชากรทั้งหมดในการวิจัย จำนวน 118 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยหลักความไม่น่าจะเป็น (Non Probability Sampling) กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้บริหารภาครัฐที่เป็นผู้กำหนดนโยบาย และนำนโยบาย

ไปขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักสารสนเทศเพื่อการสื่อสารการพัฒนาที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน (ผู้แทนอธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน), ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดิน เขต 5 และ ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินสกลนคร ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ดังกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 7 ตอน และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกในการวิจัย จำนวน 8 ข้อ

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของตัวอย่าง จะเห็นได้ว่าเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง จำนวน เพศชาย คือ 73 คน ส่วนจำนวนเพศหญิง คือ 45 คน มีอายุระหว่าง 56-65 ปี มากที่สุด จำนวน 39 คน ชาย 25 คน หญิง 14 คน จบการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่า มากที่สุด จำนวน 95 คน ชาย 59 คน หญิง 36 คน มีขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร 11-20 ไร่ มากที่สุด จำนวน 52 คน ชาย 33 คน หญิง 19 คน มีอาชีพหลักเกษตรกรมากที่สุด จำนวน 106 คน ชาย 66 คน หญิง 40 คน มีรายได้ต่อเดือนจากภาคการเกษตร ต่ำกว่า 5,000 บาท มากที่สุด จำนวน 61 คน ชาย 38 คน มีรายได้ต่อเดือนนอกภาคการเกษตร 5,000-10,000 บาท มากที่สุด จำนวน 57 คน ชาย 30 คน หญิง 25 คน

เกษตรกรส่วนใหญ่ทราบว่า มีการให้ข่าวสารและประโยชน์ที่ได้รับของทราบนโยบาย ด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร แต่ยังมีส่วนน้อยที่ยังไม่ทราบ ซึ่ง ภาครัฐจะต้องมีการกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลอย่างทั่วถึง เช่น วิธีการอาศัยการมีส่วนร่วมของหมอดินอาสา ผู้นำท้องถิ่น หอกระจายข่าว โทรทัศน์ วิทยุ เจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน เจ้าหน้าที่อื่น ๆ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในการประชาสัมพันธ์และการสำรวจ ข้อมูลเกษตรกรใน อ.กุสุมาลย์ จ.สกลนคร โดยแจ้งการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ที่มีประโยชน์ต่อเกษตรกรทุก ๆ ท่าน

เกษตรกรรับรู้ข่าวสารและประโยชน์ จากแหล่งของข่าวสารที่ได้รับ โดยเรียงลำดับจาก มากไปน้อยอันดับที่ 1-8 ที่ประชาชนเลือกมากที่สุด ดังนี้ อันดับที่ 1 และอันดับที่ 2 คือ ด้านเพื่อน บ้าน อันดับที่ 3 หมอดินอาสา อันดับที่ 4 คือ ด้านโทรทัศน์ อันดับที่ 5 คือ ด้านวิทยุ อันดับที่ 6 คือ ด้านผู้นำท้องถิ่น อันดับที่ 7 คือ ด้านเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน และอันดับที่ 8 คือ ด้านเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เกษตรกรได้รับประโยชน์จากแหล่งน้ำในไร่นาเพื่อการเกษตรที่หน่วยงานของรัฐจัดขึ้น ในด้านการเพาะปลูกมากที่สุด เนื่องจากเกษตรกรส่วนมากทำการปลูกข้าว ปลูกพืชผักเป็นหลัก ส่วนด้านอื่นๆ ได้แก่ ประมง ปศุสัตว์ และอุปโภค-บริโภค

เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อการนโยบายการบริหารจัดการ แหล่งน้ำฯ มีประโยชน์ต่อเกษตรกรในเรื่องของการลดปัญหาเรื่องการขาดแหล่งกักเก็บน้ำ ช่วยเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและรายได้ สามารถบรรเทาภัยแล้ง ลดปัญหาภาวะน้ำท่วมหลากในฤดูฝน ซึ่งช่วยให้ประชาชนสามารถมีแหล่งน้ำเก็บไว้ใช้ได้ตลอดทุกฤดูในการทำเกษตร ส่งผลให้เกิดความมั่นคงทางอาหารได้อย่างยั่งยืน

เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อนโยบายการบริหารจัดการแหล่งน้ำฯ มีความจำเป็นต่อเกษตรกรในเรื่องของเก็บกักน้ำในช่วงฤดูฝนไว้ได้ เพื่อเก็บไว้ใช้ในตอนหน้าแล้งทำให้มีน้ำใช้ทำการเกษตรได้ตลอดปี ช่วยให้สภาพแวดล้อมมีความชุ่มชื้นสมบูรณ์เหมาะสมต่อการทำการเกษตร ส่งผลให้เกษตรกรสามารถใช้พื้นที่ทำการเกษตรได้เต็มศักยภาพ

เกษตรกรมีความคาดหวังให้นโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารช่วยเหลือในเรื่อง การจัดหาให้มีแหล่งกักเก็บน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรตลอดปี สามารถทำการเกษตรได้หลากหลายตลอดปี ช่วยเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เพิ่มรายได้ ต่อครัวเรือนต่อปี ลดต้นทุนการผลิต ทำให้สภาพแวดล้อมอุดมสมบูรณ์ มีความเหมาะสมต่อการ ทำการเกษตร ทำให้มีคลังอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ มีความปลอดภัย และมีคุณภาพ มีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการ รวมทั้งมีคลังอาหารที่สามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา และใช้พื้นที่ทำการเกษตรได้เต็มศักยภาพ

แนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร ตามความคิดของเกษตรกร คือ ต้องการให้มีการสร้างแหล่งกักเก็บน้ำสำหรับนำไปใช้ในการเกษตรได้ตลอดปี มีการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น การปรับปรุงดิน หุ้ยาแฝก พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ให้สามารถทำการผลิตได้ มีการสร้างแหล่งกักเก็บน้ำจำนวนเพียงพอ มีการสร้างแหล่งกักเก็บน้ำอย่างทั่วถึง มีการส่งเสริมชุมชนให้ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำให้มีการผลิตอย่างสม่ำเสมอ มีการอบรมให้ความรู้เรื่องการทำการเกษตรแบบผสมผสานเพื่อผลิตอาหารบริโภคในครัวเรือนและเหลือขาย มีการอบรมให้ความรู้เรื่องการใช้น้ำและการบำรุงรักษาแหล่งน้ำ มีการส่งเสริมชุมชนให้ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำให้มีโภชนาการและสุขภาพอนามัยที่ดี มีการส่งเสริมชุมชนให้ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำให้เกิดความมั่นคงทางอาหาร มีการส่งเสริมการอนุรักษ์ดินและน้ำรอบแหล่งน้ำเพื่อให้มีสภาพที่ดีและพร้อมใช้งานอยู่เสมอ รวมทั้งมีการตรวจสอบและประเมินความต้องการและความพึง

พอใจของเกษตรกรอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ เพื่อนำไปวิเคราะห์และใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกร

เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อการขับเคลื่อนนโยบายฯ เป็นไปตามความคาดหวังของเกษตรกร ในเรื่องของการมีแหล่งกักเก็บน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรตลอดปี สามารถทำการเกษตรได้หลากหลายตลอดปี ช่วยเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร มีคลังอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ มีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการ เพิ่มรายได้ต่อครัวเรือนต่อปี มีคลังอาหารที่สามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา มีความปลอดภัย และมีคุณภาพ ลดต้นทุนการผลิต ใช้พื้นที่ทำการเกษตรได้เต็มศักยภาพ รวมถึงสภาพแวดล้อมอุดมสมบูรณ์ มีความเหมาะสมต่อการทำการเกษตรซึ่งเป็นไปตามที่เกษตรกรคาดหวังไว้

เกษตรกรมีความคิดเห็นว่ากระบวนการในการขับเคลื่อนนโยบายฯ ต้องมีการประเมินความต้องการและความพึงพอใจของเกษตรกร จัดให้มีการร่วมประชุมปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการแสดงความคิดเห็นส่วนตัวเจ้าหน้าที่ และการนำไปถ่ายทอดต่อเรื่องราว ให้เกษตรกรคนอื่น ๆ ได้ฟังเพื่อเป็นประสบการณ์ในการทำการเกษตรที่มีคุณภาพต่อไป

เกษตรกรมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร โดยได้เข้าร่วมการประชุมหรืออบรมที่เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานจัดขึ้นที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการผลิตทางการเกษตร มีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่ หรือหน่วยงานเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระน้ำเพื่อการเกษตรในการผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน ได้ร่วมแสดงความคิดเห็นแก่เจ้าหน้าที่ เพื่อใช้ในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร นำความรู้ใหม่ ๆ ที่ได้จากเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานแนะนำไปปฏิบัติและถ่ายทอดให้เพื่อนบ้าน รวมทั้งได้มีการรวมกลุ่มของผู้ที่ได้รับการสนับสนุนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลข่าวสาร แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการมาประยุกต์ในการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารให้มีประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผลตรงตามความคาดหวังของเกษตรกร

ผลสัมฤทธิ์เชิงลึกความคาดหวังของเกษตรกรต่อการขับเคลื่อนนโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร ในพื้นที่ อ.กุสุมาลย์ จ.สกลนคร แยกเป็นรายชื่อ ดังต่อไปนี้

1. ความคาดหวังของเกษตรกรเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งน้ำ พบว่า เกษตรกรต้องการมีแหล่งน้ำให้เพียงพอในการใช้อุปโภคบริโภค ในการทำเกษตรและสำรองไว้ใช้ในยามที่ฝนทิ้งช่วงในฤดูแล้ง และเก็บน้ำไว้ใช้ในยามหน้าแล้งเพื่อผลิตพืชหลังจากฤดูทำนา เพื่อผลิตอาหารและเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว

2. ความคาดหวังนั้นมีผลต่อหน่วยงาน คือ หน่วยงานต้องดำเนินการแบบบูรณาการร่วมกับภาคีเครือข่าย และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อจัดหาแหล่งน้ำไว้ให้กับเกษตรกรเพื่อในการใช้น้ำในการดำรงชีพ และการพัฒนาในด้านต่างๆ ในการประกอบอาชีพ และหาแนวทางในการส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ในการบริหารจัดการการใช้น้ำและการปลูกพืช ซึ่งในแต่ละปีหน่วยงานจะมีเป้าหมายว่าต้องมีจำนวนสระน้ำเท่าไร และจะต้องทำเป้าหมายให้ครบตามที่กำหนด

3. นโยบายการบริหารจัดการแหล่งน้ำมีกระบวนการ ได้แก่ การวางแผนบริหารจัดการน้ำให้เกิดความสมดุล เรียงลำดับความสำคัญในการเพาะปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ รวมถึงการบริหารจัดการน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้มีความเพียงพอต่อความต้องการในการใช้กิจกรรมต่างๆ ของเกษตรกร รวมทั้งเพื่อให้เกษตรกรที่อยู่นอกเขตชลประทานมีแหล่งน้ำเป็นของตนเอง

4. ปัจจัยต่างๆ ที่หน่วยงานนำมากำหนดเป็นแนวปฏิบัติ คือ 1) สำรวจพื้นที่เข้าร่วมโครงการว่าสามารถเก็บน้ำไว้ได้หรือไม่ 2) พื้นที่นั้นเกษตรกรต้องมีเอกสารสิทธิ์เป็นของตนเอง เช่น โฉนด นส.3 นส.4 สปก. 3) เกษตรกรต้องสมทบทุนในการก่อสร้างแหล่งน้ำ รายละเอียด 2,500 บาท/บ่อ 4) การใช้แหล่งน้ำให้ได้เป็นเวลานานจะต้องมีการปลูกหญ้าแฝกไว้บริเวณรอบขอบบ่อเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลาย 5) ทำการเกษตรแบบผสมผสานบริเวณขอบสระทำให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินของครัวเรือนมีความหลากหลายและผลิตอาหารที่มีคุณภาพการโภชนาการได้ตลอดทั้งปี สามารถพึ่งตนเองได้ มีอาชีพและมีอาหารเพียงพอสำหรับการบริโภค 6) สำรวจชนิดของดินเพื่อดูคุณสมบัติที่เหมาะสมกับการเพาะปลูก การบำรุง การใส่ปุ๋ย รวมถึงทำการปรับสัดส่วนให้สมดุลให้ดินมีความเหมาะสมที่สุด สำรวจน้ำ ต้องบริหารจัดการให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสภาพภูมิอากาศ ส่วนอาหาร อาศัยปัจจัยเรื่องเงินทุนเป็นหลัก และสำหรับศัตรูพืช ต้องมีการควบคุมการใช้สารควบคุมแมลง 7) เกษตรกรกับกรมพัฒนาที่ดินและภาคี ต้องประสานความช่วยเหลือร่วมกัน สนับสนุนงบประมาณ การคัดกรอง ปรับเปลี่ยนความคิดเกษตรกรที่สามารถเป็นต้นแบบให้คนอื่น ๆ ได้ แล้วส่งเสริมให้ดียิ่งขึ้น

5. เมื่อนำนโยบายไปปฏิบัติแล้ว เกษตรกรมีความคิดเห็น กล่าวคือ เกษตรกรมีความพึงพอใจมาก เนื่องจากสามารถแก้ไขการขาดแคลนน้ำของเกษตรกรได้ในฤดูแล้ง และมีน้ำใช้ในการทำการเกษตรและลดความสูญเสียความเสียหายของพืช และใช้พื้นที่ว่างเปล่าหลังจากฤดูทำนา ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นไม่ต้องเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างถิ่นในนอกภาคเกษตร ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี สุขภาพร่างกายแข็งแรง มีอาหารที่อุดมสมบูรณ์ และมีความสุขในครัวเรือนมากขึ้น

6. เกษตรกรได้นำเสนอผลการปฏิบัติต่อหน่วยงาน โดยสามารถแบ่งกลุ่มความต้องการความช่วยเหลือออกเป็น 4 กลุ่ม คือ (1) C + D = ยังไม่พร้อมและยังต้องการความช่วยเหลืออย่างเต็มที่ (2) A + B = เป็นกลุ่มที่มีความพร้อม เพียงมีการหากิจกรรมที่เหมาะสมให้ทำเสริมจากกิจกรรมเดิมที่มีอยู่ และที่กลุ่ม A ต้องการที่สุด คือ คำปรึกษา คำแนะนำ วิธีการ กระบวนการต่างๆ ที่จะให้ปฏิบัติ ซึ่งทางหน่วยงานควรมีการติดตามผลการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และให้การสนับสนุนต่างๆ เพื่อให้เกษตรกรมีอาหาร ที่ปลอดภัย มีความมั่นคงทางอาหาร และผลักดันสู่เกษตรกรอินทรีย์

7. ในด้านความเห็นว่ำนโยบายมีผลอย่างไร ควรปรับปรุงแก้ไข อย่างไร ผลการสัมภาษณ์พบว่า เป็นนโยบายที่การส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ดิน เป็นการสร้างงานสร้างอาชีพให้เกษตรกร ช่วยลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต ทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้และมีความมั่นคงในชีวิต ส่วนการปรับปรุงแก้ไข ต้องมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และประสานหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาบูรณาการร่วมกัน ซึ่งควรปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

- 1) เกษตรกรที่ต้องการบ่อที่มีขนาดใหญ่กว่าที่กำหนด แนะนำให้เข้าโครงการอื่น
- 2) ควรแก้ไขการขุดจำนวนบ่อ โดยการดูจากขนาดพื้นที่ ซึ่งในบางพื้นที่อาจขุดได้มากกว่า 1 บ่อ ต่อ 1 คน
- 3) ปรับปรุงออกกฏระเบียบในการขุดลอกให้เกษตรกรได้มีพื้นที่กักเก็บน้ำได้มากขึ้นกว่าเดิม
- 4) สำรวจความต้องการของเกษตรกร แล้วสอนวิธีการปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์
- 5) ปลูกจิตสำนึกในการทำงาน ให้ตระหนักถึงประโยชน์ที่จะเกิดแก่บุตรหลานของตนเอง

8. ถ้าหากขอให้ท่านประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบายดังกล่าว ท่านคิดว่ามีผลอย่างไร ผลการสัมภาษณ์พบว่า เกษตรกรให้การยอมรับและมีความต้องการการพัฒนาแหล่งน้ำ เพราะตรงกับปัญหาของเกษตรกร ซึ่งน้ำเป็นสิ่งสำคัญในการทำการเกษตร เมื่อน้ำก็สามารถขับเคลื่อนและสามารถใช้ประโยชน์ให้เกิดความยั่งยืนและเกิดความหลากหลายด้านชีวภาพ ทำให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น

หน่วยงานของรัฐจึงควรให้การสนับสนุนงบประมาณมากขึ้น ต้องมีนโยบายสนับสนุนในพื้นที่ขาดแคลนน้ำในจำนวนที่มากขึ้นกว่าเดิม ต้องมีคนกลางที่ช่วยขับเคลื่อนและประสานให้หน่วยราชการกับเกษตรกรเข้าถึงกันได้ง่าย เพื่อให้เกษตรกรให้ความร่วมมือ มีการถอดบทเรียนจากสระเก่ามาแล้วนำมาสู่การปฏิบัติให้ดีขึ้น และพัฒนาเกษตรกรให้มีความกินดี อยู่ดี มีความมั่นคงยั่งยืนตลอดไป

ผลการทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 1 ผลการหาความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังของเกษตรกรกับแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร ในพื้นที่ อ.กุสุมาลย์ จ.สกลนคร

ความคาดหวังของเกษตรกร	แนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร ในพื้นที่ อ.กุสุมาลย์ จ.สกลนคร				
	B	S.E.	สปส.	t	Sig.
	Beta				
(ค่าคงที่)	3.013	.0.359	--	8.382	.0.000 ***
1. นโยบายการบริหารจัดการแหล่งน้ำฯ มีประโยชน์ต่อเกษตรกรในด้านต่าง ๆ	.0.009	.0.082	.0.011	.0.106	.0.915
2. นโยบายการบริหารจัดการแหล่งน้ำฯ มีความจำเป็นต่อเกษตรกรในด้านต่าง ๆ	.0.055	.0.081	.0.069	.0.679	.0.499
3. คาดหวังให้นโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารช่วยเหลือ	.0.251	.0.061	.0.381	44.119	.0.000 ***

หมายเหตุ * $P \leq 0.05$ R = 0.414

** $P \leq 0.01$ R² = 0.171

*** $P \leq 0.001$ R²ปรับ = 0.150

F = 7.865

ระดับนัยสำคัญ = 0.000

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความคาดหวังของเกษตรกรที่ส่งผลต่อแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร ในพื้นที่ อ.กุสุมาลย์ จ.สกลนคร โดยมีค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม (R) อยู่ในระดับปานกลาง 0.414 และพิจารณาจากการปรับมาตรฐานของตัวแปร (Standardized Variables) ร้อยละ 15.00-17.10 ในการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ และค่า สปส. Beta เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านคาดหวังให้นโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารช่วยเหลือ ($\beta_{\text{ช่วยเหลือ}} = 0.381, \text{Sig.} = 0.000$) ด้านนโยบายการบริหารจัดการแหล่งน้ำฯ มีความจำเป็นต่อเกษตรกรในด้านต่าง ๆ ($\beta_{\text{ความจำเป็น}} = 0.069, \text{Sig.} = 0.499$) และด้านนโยบายการบริหารจัดการแหล่งน้ำฯ มีประโยชน์ต่อเกษตรกรในด้านต่าง ๆ ($\beta_{\text{ประโยชน์}} = 0.148, \text{Sig.} = 0.101$) โดยมีตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร ในพื้นที่ อ.กุสุมาลย์ จ.สกลนคร ได้แก่ ด้านคาดหวังให้นโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารช่วยเหลือ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 กล่าวคือแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร ในพื้นที่ อ.กุสุมาลย์ จ.สกลนคร ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านคาดหวังให้นโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารช่วยเหลือ

จากตาราง 1 สามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

$$\hat{Y} = b_0 + b_3x_3$$

$= 3.013 + 0.251$ (คาดหวังให้นโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารช่วยเหลือ)

$\hat{Y}$ หมายถึง แนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร ในพื้นที่ อ.กุสุมาลย์ จ.สกลนคร

อภิปรายผล

ความคาดหวังให้นโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารช่วยเหลือในเรื่องใด อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรมีความคาดหวังให้นโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารช่วยเหลือในเรื่องของการมีแหล่งกักเก็บน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรตลอดปี สามารถทำการเกษตรได้หลากหลายตลอดปีช่วยเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เพิ่มรายได้ต่อครัวเรือนต่อปี ลดต้นทุนการผลิต ทำให้สภาพแวดล้อมอุดมสมบูรณ์ มีความเหมาะสมต่อการทำการเกษตร ทำให้มีคลังอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการมีความปลอดภัย

และมีคุณภาพ มีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการ สามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา รวมทั้งสามารถใช้พื้นที่ทำการเกษตรได้เต็มศักยภาพในทุกฤดูกาล

แนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร ตามความคิดของเกษตรกรในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานมีแนวทางในการจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคง โดยการสร้างแหล่งกักเก็บน้ำสำหรับนำไปใช้ในการเกษตรได้ตลอดปี สนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น การปรับปรุงดิน หุ้ญาแฝก พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ให้สามารถทำการผลิตได้ สร้างแหล่งกักเก็บน้ำมีการสร้างแหล่งกักเก็บน้ำจำนวนเพียงพอ สร้างแหล่งกักเก็บน้ำมีการสร้างแหล่งกักเก็บน้ำอย่างทั่วถึง มีการส่งเสริมชุมชนให้ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำให้มีการผลิตอย่างสม่ำเสมอ อบรมให้ความรู้เรื่องการทำเกษตรแบบผสมผสานเพื่อผลิตอาหารบริโภคในครัวเรือนและเหลือขาย อบรมให้ความรู้เรื่องการใช้น้ำและการบำรุงรักษาแหล่งน้ำ ส่งเสริมชุมชนให้ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำให้มีโภชนาการและสุขภาพอนามัย ที่ดี ส่งเสริมชุมชนให้ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำให้เกิดความมั่นคงทางอาหาร ส่งเสริมการอนุรักษ์ดินและน้ำรอบแหล่งน้ำเพื่อให้มีสภาพที่ดีและพร้อมใช้งานอยู่เสมอ รวมทั้งตรวจสอบและประเมินความต้องการและความพึงพอใจของเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลจากเกษตรกรมาใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารได้ตรงตามความคิดของเกษตรกร

ความคาดหวังของเกษตรกรที่ส่งผลต่อแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบาย ด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร ในพื้นที่ อ.กุสุมาลย์ จ.สกลนคร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 กล่าวคือ แนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร ในพื้นที่ อ.กุสุมาลย์ จ.สกลนคร เป็นผลมาจากปัจจัยด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านคาดหวังให้นโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารช่วยเหลือ

ข้อเสนอแนะ

ผู้ทำการวิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีความคาดหวังให้นโยบายการบริหารจัดการแหล่งน้ำฯ มีประโยชน์ต่อเกษตรกรในด้านลดปัญหาเรื่องการขาดแหล่งกักเก็บน้ำ มากที่สุด ดังนั้น

- จะต้องมีการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการขุดบ่อในไร่นาของเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรมีแหล่งน้ำไว้ใช้ตลอดทั้งปี

- จะต้องมีการจัดเจ้าหน้าที่เข้าไปตรวจสอบสภาพดินและบริเวณที่จะทำการขุดบ่อน้ำในไร่นาว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ เพื่อให้มีการขุดบ่อที่มีความเหมาะสมในการเก็บน้ำไว้ใช้ได้ตลอดทั้งปี

2. จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีความคาดหวังให้นโยบายการบริหารจัดการแหล่งน้ำมีความจำเป็นต่อเกษตรกรด้านสามารถเก็บกักน้ำในช่วงฤดูฝนไว้ได้ มากที่สุด ดังนั้น จะต้องมีการขุดบ่อในไร่นาให้เกษตรกรมากกว่า 1 บ่อ โดยดูความเหมาะสมจากขนาดที่ดินที่เกษตรกรครอบครองอยู่ เพื่อให้เกษตรกรมีบ่อน้ำไว้เก็บน้ำในฤดูฝนไว้ใช้ในช่วงที่ไม่มีฝนตก

3. จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีความคาดหวังให้นโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารช่วยเหลือในเรื่องของการมีแหล่งกักเก็บน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรตลอดปีมากที่สุด ดังนั้น

- จะต้องมีการอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรเกี่ยวกับวิธีดูแลรักษาบ่อน้ำให้ใช้งานได้อย่างตลอดทุกฤดูกาล เพื่อให้เกษตรกรสามารถดูแลและบริหารการกักเก็บน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรได้อย่างตลอดทั้งปี

- จะต้องมีการจัดเจ้าหน้าที่เข้าไปติดตามและตรวจสอบบ่อน้ำว่ายังอยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งานได้หรือไม่ ถ้าหากเกิดปัญหาควรช่วยเกษตรกรแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกษตรกรมีที่กักเก็บน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรได้อย่างตลอดทั้งปี

บรรณานุกรม

- โครงการส่วนพระองค์สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สำนักพระราชวัง สวนจิตรลดา. (2562). การพัฒนาสระน้ำเพื่อการเกษตร (Farm Ponds) ในไร่นา เพื่อผลิตอาหารและสร้างรายได้ของเกษตรกร พื้นที่อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร พระราชดำริ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พ.ศ. 2562. สำนักพระราชวัง สวนจิตรลดา.
- พนิต ใหม่ประสิทธิกุล. (2559). รูปแบบการบริหารจัดการน้ำเชิงบูรณาการบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนรอบกว๊านพะเยา จังหวัดพะเยา. วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ, 9(3), กันยายน-ธันวาคม 2559, 51-68.
- แมน ปุโรทกานนท์. (2562). นโยบายน้ำในช่วงเปลี่ยนผ่าน. วารสารวิจัยสังคม, 42(1), (ม.ค.-มิ.ย. 62), 155-188.

- วิรัตน์ ประเสริฐศักดิ์. (2558). ความมั่นคงทางอาหาร : จากพัฒนาการเกษตรสู่เศรษฐกิจพอเพียง. วารสารการเมืองการปกครอง, 5(2), มีนาคม-สิงหาคม 2558, 144-160.
- อริยญา ภูโคกค้อย และวิษณุ สุमितสุวรรณ. (2560). การบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 6(10), ธันวาคม 2562, 5067-5078.
- Aranya Phukokoi and Wisanu Sumitsawan. (2017). Sustainable Water Management of Local Administrative Organizations: A Case Study of Ban Ton Subdistrict Municipality, Phra Yuen District, Khon Kaen. Journal of MCU Nakhondhat, 6(10), December 2019, 5067-5078
- His Majesty's Project Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn Bureau of the Royal Household, Suan Chitralada. (2019). Development of farm ponds in the fields to produce food and generate income for farmers. Kusuman District Sakon Nakhon, Royal Initiative of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorm, 2019. Bureau of the Royal Household, Suan Chitralada.
- Man Purotkanon. (2019), Water policy during the transition period. Journal of Social Research, 42(1), (Jan.-Jun. 2019), 155-188.
- Panit Maiprasitthikun. (2016). Integrated water management model based on local wisdom of communities around Kwan Phayao. Phayao Province. Journal of Academic Social Sciences, 9(3), September-December 2016, 51-68.
- Wiraphat Prasertsak. (2015). Food Security : From Agricultural Development to Sufficiency Economy. Journal of politics and Governance, 5(2), March-August 2015, 144-160.